

Coronavirus: una sola humanitat, una vulnerabilitat compartida

Suplement del Quadern n. 218 de CJ - (n. 253) - Maig 2020

Roger de Llúria, 13 - 08010 Barcelona - 93 317 23 38 - info@fespinal.com

www.cristianismeijusticia.net

Vers l'interior i vers l'essencial

El coronavirus ha agafat la humanitat a contrapeu. Les preocupacions principals de les diferents societats abans de la pandèmia tenien poc a veure amb una crisi epidemiològica d'abast mundial. Encara que la seva possibilitat teòrica fos coneguda per advertències científiques o representacions cinematogràfiques, el seu caràcter distòpic i, en certa manera, escatològic ens ha fet reaccionar amb massa lentitud. És probable que la prepotència d'Occident l'hagi portat a pensar: «Això no ens pot passar a nosaltres; les grans infeccions i parasitosis (malària, dengue, Chagas, Ebola...) són cosa de països subdesenvolupats». Amb la mateixa autosuficiència Goliat va anar a lluitar contra el petit David. El món sencer, que pensava que dominava el curs de la Història, ha estat vençut per un minúscul virus invisible, davant el qual la nova carrera armamentista s'ha demostrat impotent.

La mort, tan aliena a l'experiència quotidiana de l'autoproclamat primer món, s'ha convertit de nou en un esdeveniment proper; fins i tot ha entrat dins la consciència de possibilitat per a molta gent: «I si em poso malalt? Com reaccionarà el meu cos?».

De sobte, el virus ens ha replegat sobre nosaltres mateixos, ens ha desplaçat vers l'interior i vers l'essencial. Vers l'interior perquè el menor contacte social (tot i tenir infinits mitjans electrònics) ens permet estar més amb nosaltres mateixos, i vers l'essencial perquè de cop s'ha ensorrat el consumisme. Ens hem centrat a sobreviure i hem pres consciència dels elements essencials de la vida: la salut, les relacions, l'amor, el pa de cada dia... Hem descobert que els antics ídols que aplaudíem i veneràvem en els concerts o els camps de futbol no ens poden salvar. Ara hem posat al capdamunt els i les professionals de la salut perquè a ells i a elles confiem les nostres vides.

Salvats «pels pèls»

Globalment, crec que podem dir que ens hem salvat com a humanitat «pels pèls». No en el sentit d'assegurar la continuació de l'espècie sinó perquè, tot i les vacil·lacions inicials d'alguns països, al final hem decidit posar al centre de les nostres preocupacions les persones més grans i vulnerables. Boris Johnson podia considerar fredament que la mort de 400.000 britànics era preferible a aturar l'economia, però la societat que hagués escollit aquesta opció no n'hauria sortit amb vida... humana. Cap societat podria aixecar el cap després de viure el trauma de deixar morir tanta gent.

Tot i això, el patiment ha estat terrible: el del personal sanitari en veure morir de prop tantes persones i enfrontar-se a la possibilitat d'haver de prioritzar-ne uns davant dels altres en moments de col·lapse del sistema de salut; el de les cuidadores de persones grans, sobretot dones, que han hagut d'afrontar el problema en condicions de precarietat; la dels malalts que han mort en la solitud dels hospitals tot i la bona voluntat i les cures d'aquests «éssers estranys» que per la seva indumentària semblava que venien d'un altre planeta; el dels familiars que vivien l'angoixa de la distància; el de les persones grans amb la seva por vital de contagiar-se i sucumbir; el de les treballadores dels serveis essencials, amb la por de contagiar els seus éssers estimats; el de gran part de la població, amb la difícil gestió de l'ansietat; i, finalment, el gran patiment de tants milions de persones que han perdut els mitjans de subsistència.

Com de difícil serà superar aquests patiments quan encara no hi ha un moment proper que ens permeti dir que n'hem sortit! Perquè no hi haurà un

«final» fins que no s'aconsegueixi una vacuna. Com n'és, de difícil, tancar la ferida per la mort d'un ésser estimat del qual no ens hem pogut acomiadar i que no hem pogut plorar en un funeral!

Ara bé, hauríem de trobar maneres per tal que la solidaritat que manifestem davant d'aquest problema compartit no s'esvaeixi en el mesos que vindran. No oblidem que l'enorme crisi econòmica (tant nacional com mundial) no ens afectarà a tots de la mateixa manera. I la nostra societat només serà veritablement democràtica i justa si assumim de manera conjunta –i progressiva, segons la capacitat econòmica de cadascú– els grans costos en salut generats durant aquests mesos, i si som capaços de «rescatar» les persones que han perdut tots els seus ingressos.

Amb tot, per aconseguir-ho, cal que els partits polítics estiguin a l'alçada: que busquin el bé comú i no la capitalització del descontentament que produirà la pèrdua de poder adquisitiu. Potser seria hora que Europa es prengués seriosament la lluita contra aquests paradisos fiscals que existeixen fins i tot dins de la Unió Europea mateix. En definitiva, és urgent que tots els partits polítics pactin una estratègia comuna de llarga durada per superar la crisi; si no ho fan seran responsables del seu propi descrèdit davant l'opinió pública, amb el risc que se'n derivarà per a la democràcia mateixa.

L'eix del món es desplaça a l'Orient

No és pas segur que la humanitat tregui totes les conclusions que hauria de treure d'aquesta pandèmia. De fet, sabem que acostumem a tenir poca memòria i que els propòsits difícils que es prenen du-

rant les crisis sovint es deixen de banda quan tornen els bons temps.

Però el que sí que veiem és un desplaçament global vers l'Orient. Si els Estats Units cauen en el forat econòmic quan la Xina ha pogut contenir la pandèmia amb una relativa celeritat, aquest darrer país podria començar el *sorpasso* com a actor principal mundial. Sumat això a l'èxit de la resposta de la pandèmia per part de Corea del Sud, Singapur i Vietnam, l'eix del món podria començar a situar-se en aquesta zona geogràfica. Paradoxalment, si al principi de la pandèmia es parlava d'un possible *efecte Txernòbil* a la Xina, ara sembla que aquest país en surt reforçat. La menor protecció de la privacitat dels individus en aquests països podria temptar alguns sectors d'Occident. Davant una competència global, se'ns podria demanar sacrificar la privacitat i els drets civils per competir amb els països asiàtics en eficàcia i desenvolupament. Per evitar caure en el dilema «seguretat (i diners) o llibertat», hauríem d'observar els exemples d'èxit de països com Alemanya o Portugal, que ni han aglutinat el poder en una sola persona ni han sacrificat la privacitat dels individus. La Xina, no obstant, s'ha manifestat com un soci no fiable en ser molt poc creïbles les dades que ha fet oficials sobre el nombre de contagis i morts. És a dir, l'opacitat del seu sistema genera grans suspicàcies, i per això sembla molt probable que Occident es replantegi una «repatriació» de la producció, almenys en productes estratègics. Així, paradoxalment, el replantejament de la globalització en la producció anirà acompanyat d'una més gran comunicació digital, i s'iniciarà aquí una competència d'àmbit planetari en què els sectors d'oci, cultura i educació quedaran profundament afectats.

Compromisos ineludibles

1. El primer que haurem de fer serà restablir la confiança entre nosaltres. Ja veurem en quina mesura, després que hagi acabat completament la pandèmia, continuem veient els altres com a potencials enemics de la nostra salut. La desconfiança a què obliga el distanciament social es podria enquistar en la nostra cultura.
2. Els països de la Unió Europea haurien de ser capaços de mostrar-se solidaris amb els països més afectats per la crisi si no volem córrer el risc de trencar la Unió de manera irreversible. Cada país té els seus propis debats interns sobre els avantatges i els inconvenients de pertànyer a la comunitat europea. Hi ha, en aquests discursos, populismes que volen trencar-ho tot però, després de la humiliació patida per diversos països del sud per poder rebre l'ajuda dels socis en la darrera crisi, repetir aquesta mateixa política insolidària podria ser fatal; sobretot perquè ningú és responsable de l'expansió de la pandèmia i perquè per ser mereixedors de les ajudes es van veure obligats a fer retallades en sanitat de les quals ara en veiem les conseqüències.
3. Occident no hauria d'oblidar el seu compromís de justícia amb els països del sud global. La crisi econòmica mundial provocarà emergències humanitàries d'un abast incalculable. Espanya i Itàlia hauran de rebre un rescat econòmic, probablement amb mesures més dignes i no tan feridores com les de la crisi anterior, però... qui ajudarà els països llatinoamericans i africans?
4. És urgent elaborar una narrativa global sobre les causes del que ha passat:

a) Cal posar de manifest les causes ecològiques: l'ésser humà, a mesura que va guanyant terreny a la naturalesa, va entrant cada vegada més en contacte amb animals portadors de nous virus per als quals no tenim protecció. Això es palès no només a l'Extrem Orient, sinó també al pol Nord amb el desglaç o a l'Amazones, on la desforestació ens exposa a una infinitud de nous virus i bacteries.

b) Hem de replantejar-nos el model de globalització i de consum: consumim d'una manera no universalitzable, i en canvi hem de consumir més localment. No només consumim massa, sinó que consumim productes que venen de massa lluny. Aquests són aparentment molt més barats perquè ni paguem de manera justa en origen ni repercutim les despeses ecològiques del transport.

c) S'han d'elaborar protocols d'actuació per a altres possibles pandèmies i catàstrofes. I, sobretot, potenciar una sanitat pública de qualitat i la investigació en qüestions clau.

d) És urgent avaluar el nostre sistema d'atenció a les persones de més edat: el nombre de morts a les residències és tan elevat a Espanya que cal qüestionar la qualitat del servei i assegurar que les reduccions de costos no són per al benefici d'uns fons d'inversió determinats que han mercantilitzat la vellesa. De totes maneres, seria hipòcrita que la societat els culpés sense que abans ella mateixa reflexionés sobre el valor que ha donat a la gent gran. Al capdavall, és la societat qui «externalitza» la cura

de la seva gent gran. Moltes persones dedicades a aquestes cures serveixen amb heroica paciència els qui nosaltres no som capaços –o no volem– cuidar. Elles han estat també a primera línia del risc de contagi, ja que l'atenció als cossos desgastats pel temps requereix una proximitat i un contacte constants.

Conclusió

Una espècie com la humana –que ocupa tot el planeta, l'explota fins al límit i està tan interrelacionada– és vulnerable a les pandèmies, però, davant el coronavirus, hi ha una esperança: que ens sentim tots una sola humanitat des de l'experiència de la vulnerabilitat compartida. Tot mal pot, des del punt de vista cristià, contenir una benaurança: el fet que aquesta pandèmia no només hagi afectat els països del sud ens ha obligat a mobilitzar-nos amb urgència davant un problema que afecta tots els estats, races i religions. Moltes vegades, perquè algú tingui més, un altre ha de tenir menys; perquè hi hagi un primer, algú ha de ser el segon. Però davant un virus planetari només podem guanyar si tots hi guanyem. Tot i que l'àmbit d'afectació és molt diferent segons els sectors, és el primer mal que vivim de manera universal. No són gaires les oportunitats que l'ésser humà té d'afrontar un repte comú en el qual només ens salvem si ens salvem tots.

Jaume Flaquer
Cristianisme i Justícia